

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи

_____ С. М. Лутковська

«___» липня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОЛОГІЧНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ”

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

Галузь знань 08 «Право»

Спеціальність 081 «Право»

Освітньо-професійна програма Право

Вінниця 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Юридична відповідальність за екологічні правопорушення». Рівень вищої освіти перший (бакалаврський), галузь знань 08 Право, спеціальність 081 Право, освітньо-професійна програма Право, 2022 р., 39 с.

Розробники:

Дем'янчук Юрій Вікторович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри права

Викладачі:

Дем'янчук Юрій Вікторович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри права

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри права

Протокол від 22 червня 2022 року № 11

Завідувач кафедри

Т. В. Маньгора

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні навчально-методичної комісії факультету менеджменту та права

Протокол від 01 червня 2022 року № 1

Голова навчально-методичної комісії факультету

І. В. Белкін

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні науково-методичної комісії університету

Протокол від 29 липня 2022 року № 1

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 08 «Право»	Обов’язкова	
Атестацій – 2	Спеціальність 081–Право	Рік підготовки (курс):	
Загальна кількість годин – 120		3-й	
		Семестр:	
		5-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 5.	Перший (бакалаврський) освітній рівень	Лекції:	
		22 години	
		Практичні, семінарські заняття:	
		22 години	
		Самостійна робота:	
		76 годин	
		Індивідуальні завдання:	
		Вид контролю: Залік	

Програма навчальної дисципліни передбачає перезарахування кредитів освітніх компонентів, отриманих студентами, які навчались за програмою академічної мобільності, неформальної та інформальної освіти за наявності відповідних підтверджуючих документів.

Передбачено розробка аудіокурсу, дистанційних online курсів для здобувачів з особливими освітніми проблемами (інклюзивної освіти).

Призначенням навчальної дисципліни «Юридична відповідальність за екологічні правопорушення» є розвиток у студентської молоді еколого-правового мислення, а також закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань їхньої майбутньої практичної діяльності у сфері захисту прав та законних інтересів суб'єктів екологічних правовідносин, забезпечення правопорядку в екологічній сфері України.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Юридична відповідальність за екологічні правопорушення» є: поглиблення студентами засвоєних при опануванні нормативних курсів «Екологічне право», «Земельне право» та інших дисциплін теоретичних і практичних знань щодо різнобічних аспектів юридичної відповідальності за екологічні правопорушення як одного із інститутів екологічного права та законодавства, як засобу дотримання еколого-правових норм і вимог у галузі раціонального, екосистемного та екозбалансованого використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища й забезпечення екологічної безпеки як обов'язкового елементу механізму правового регулювання суспільних відносин, а також як способу попередження завдання екологічної шкоди, гарантування охорони і захисту екологічних прав та інтересів суб'єктів еколого-правових відносин.

Навчальна дисципліна сприятиме формуванню у студентів вмінь і навичок самостійного вирішення практичних проблем, які виникають у процесі реалізації положень чинного законодавства про попередження, виявлення та кваліфікацію екологічних правопорушень, притягнення винних до юридичної відповідальності з метою забезпечення екологічного правопорядку.

Завданням вивчення навчальної дисципліни «Юридична відповідальність за екологічні правопорушення» є:

– формування у студентів належного рівня знань стосовно настання юридичної відповідальності за екологічним законодавством України та ЄС, що відбувається у двох формах – позитивній (перспективній) і негативній (ретроспективній);

– опанування студентами необхідних теоретичних положень щодо видів юридичної відповідальності в екологічному праві, особливостей правового регулювання адміністративної, кримінальної, цивільно-правової (майнової) і

дисциплінарної відповідальності за порушення екологічного законодавства, а також особливостей розгляду й вирішення еколого-правових спорів, а також врегулювання земельних й еколого-правових спорів шляхом медіації;

– засвоєння сутності еколого-правових категорій, як-от: «деліктна відповідальність», «екологічне правопорушення», «позитивна відповідальність в екологічному праві», «еколого-правовий спір», «негативна (ретроспективна) юридична відповідальність за екологічні правопорушення», «екологічна шкода» та ін.;

– формування розуміння конкретного змісту норм екологічного права;

– поглиблення засвоєних знань щодо підстав виникнення, зміни і припинення правовідносин юридичної відповідальності, її об'єктивних і суб'єктивних ознак, змісту, особливостей притягнення винних в екологічних правопорушеннях осіб до різних видів юридичної відповідальності й обчислення екологічної шкоди;

– вдосконалення за допомогою засобів юридичної відповідальності за екологічні правопорушення механізму забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання, охорони й відтворення природних ресурсів і комплексів, охорони навколишнього природного середовища, забезпечення реалізації громадянами України своїх суб'єктивних екологічних прав, захисту інтересів юридичних осіб, територіальних громад і держави, забезпечення законності й екологічного правопорядку.

1. Компетентності та результати навчання

За результатами вивчення навчальної дисципліни «*Юридична відповідальність за екологічні правопорушення*» здобувач вищої освіти повинен володіти інтегральними, загальними та фаховими компетентностями, зокрема:

Інтегральні компетентності (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі юридичної діяльності чи у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Навички використання інформаційних комунікаційних технологій.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

СК 8. Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і

застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК 14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

ПРН 6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали

ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин за визначеними джерелами.

ПРН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ПРН 15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.

ПРН 21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях,

виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.

ПРН 23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Вивчення навчальної дисципліни «Юридична відповідальність за екологічні правопорушення» формує у здобувачів освіти соціальні навички («*softskills*»): комунікативність (реалізується через: метод роботи в парах та групах, метод самопрезентації), робота в команді (реалізується через: метод проєктів), лідерські навички (реалізується через: робота в групах, метод проєктів, метод самопрезентації).

2. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

«Юридична відповідальність за екологічні правопорушення»

Пререквізити і постреквізити навчальної програми

Навчальна дисципліна «Юридична відповідальність за екологічні правопорушення» належить до обов'язкової навчальної дисципліни, освітній компонент циклу професійної та практичної підготовки.

Пререквізити (базові знання необхідні для успішного опанування компетентностями). Базові знання з дисциплін «Теорія права», «Конституційне право України», «Цивільне право», «Цивільний процес», «Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Екологічне право», «Трудове право».

Постреквізити. Базис для опанування студентами навичок у сфері «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Земельне право», «Міжнародне право».

3. Програма навчальної дисципліни

«Юридична відповідальність за екологічні правопорушення»

Атестація 1. Загальні положення щодо юридичної відповідальності за екологічні правопорушення

Тема 1. Поняття та особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства

Перспективна та ретроспективна юридична відповідальність. Відмінність юридичної відповідальності від визначених законом економічних форм впливу на поведінку носіїв екологічних прав. Особливості юридичної відповідальності в

екологічній сфері. Функції юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Види юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства та їх особливості.

Тема 2. Поняття екологічного правопорушення.

Сутність та зміст екологічного правопорушення. Склад екологічного правопорушення. Об'єкт екологічного правопорушення: загальний та спеціальний. Суб'єкти екологічних правопорушень. Суб'єктивна сторона екологічного правопорушення. Вина в екологічній сфері. Об'єктивна сторона екологічного правопорушення, її необхідні елементи. Поняття екологічної шкоди. Класифікація екологічних правопорушень.

Тема 3: Адміністративна відповідальність за порушення екологічного законодавства

Поняття та особливості адміністративної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Поняття та склад адміністративного правопорушення. Види адміністративних правопорушень в екологічній сфері. Адміністративні стягнення за екологічні правопорушення. Основні та додаткові стягнення. Санкції, які близькі до адміністративних за своєю правовою природою. Порядок застосування адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення. Спеціальні органи еколого-адміністративної юрисдикції.

Тема 4: Поняття та особливості цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства

Поняття цивільно-правової відповідальності в екологічній сфері. Сутність та основна мета цивільно-правової відповідальності в екологічній сфері. Підстава цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення. Особливості екологічної шкоди. Способи відшкодування екологічної шкоди. Форми цивільно-правової відповідальності: визнання правочину недійсним; відшкодування завданої шкоди, яка випливає із договірних відносин; відшкодування завданої шкоди, яка виникла із позадоговірних відносин. Умови, за яких настає майнова відповідальність. Правове регулювання компенсації шкоди за порушення екологічного законодавства. Поняття екологічної шкоди. Поняття збитків. Порядок застосування цивільно-правової відповідальності в екологічній сфері. Судовий порядок. Позасудовий порядок. Способи обчислення збитків, заподіяних

екологічними правопорушеннями. Особливості цивільно-правової відповідальності в екологічній сфері.

Тема 5: Кримінальна відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Поняття та особливості кримінальної відповідальності за екологічні правопорушення. Обґрунтування кримінальної відповідальності в екологічній сфері. Поняття екологічного злочину як підстави відповідальності. Основні ознаки екологічних злочинів. Склад екологічного злочину. Класифікація екологічних злочинів: з точки зору функцій, які ними виконуються; за критерієм об'єкта злочину. Злочини загального та спеціального характеру. Поняття тяжкого наслідку. Правове регулювання кримінальної відповідальності за порушення екологічного законодавства.

Тема 6: Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за екологічні правопорушення

Поняття дисциплінарної відповідальності в екологічній сфері та її особливості. Сутність дисциплінарної відповідальності. Підстави застосування дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення. Умови настання дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення. Види дисциплінарних стягнень за екологічні правопорушення. Правила внутрішнього трудового розпорядку. Порядок застосування дисциплінарних стягнень за екологічні правопорушення. Правова регламентація порядку застосування дисциплінарних стягнень за екологічні правопорушення. Поняття та особливості матеріальної відповідальності за екологічні правопорушення. Обґрунтування можливості її застосування. Підстава матеріальної відповідальності, її правове регулювання.

Атестація 2. Особливості та проблеми юридичної відповідальності за екологічні правопорушення

Тема 7. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері господарської діяльності при поводженні з відходами.

Загальна характеристика правового регулювання поводження з відходами в Україні. Відходи як об'єкт правового регулювання, їх правова класифікація. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року (2017 р.).

Особливості правового регулювання діяльності, пов'язаної зі збиранням і заготівлею окремих видів відходів як вторинної сировини та забезпечення ними переробних підприємств. Транскордонне переміщення відходів та їх правове регулювання. Практика поводження з відходами в країнах ЄС. Поняття та види порушення природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні, використанні, знешкодженні та захороненні відходів. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері поводження з: побутовими відходами, промисловими відходами, радіоактивними відходами та небезпечними відходами. Самовільне розміщення відходів. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог дозвільної системи в сфері поводження з відходами. Теоретико-практичні питання кримінальної відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері поводження з відходами. Екологічні правопорушення в сфері поводження з відходами. Особливості покладання мір кримінальної відповідальності за порушення норм екологічного законодавства в сфері поводження з відходами. Теоретико-практичні питання адміністративної відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері поводження з відходами. Теоретико-практичні питання цивільно-правової відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері поводження з відходами. Порядок та методики розрахунку розмірів відшкодування шкоди суб'єктами господарювання та фізичними особами у процесі їх діяльності через засмічення навколишнього природного середовища відходами. Нормативні та витратні методи розрахунку розміру грошового відшкодування у цій сфері. Застосування орієнтовних розрахунків розмірів відшкодування екологічної шкоди при визначенні страхових сум, страхових тарифів при страхуванні відповідальності при транспортуванні небезпечних відходів при укладенні договорів страхування. Теоретико-практичні питання дисциплінарної відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері поводження з відходами. Судова практика захисту прав людини у сфері поводження з відходами.

Тема 8. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в енергетичному секторі економіки

Національна енергетична політика України. Стан та перспективи розвитку енергетичного сектору економіки України. Кризові явища в енергетичному секторі, їх причини та наслідки. Енергетична стратегія України на період до 2030 року (2006 р., 2012 р.). Правові засади інноваційних розробок та їх наукового супроводу при модернізації української енергетики. Енергетична політика Європейського Союзу. Європейська енергетична хартія. Паливно-енергетичний комплекс: поняття та основні складові. Потенційно небезпечні об'єкти паливно-енергетичного комплексу: поняття, правова регламентація. Перелік видів діяльності та об'єктів в енергетичному секторі економіки, що становлять підвищену екологічну небезпеку. Землі енергетичної системи. Правові основи електроенергетики в Україні. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства, що регулює діяльність у енергетичній сфері. Порушення вимог нормативно-правових актів щодо технічної експлуатації електричних станцій і мереж, енергетичного обладнання. Порушення Ліцензійних умов з виробництва електричної енергії. Ухилення від виконання рішень Національної Комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг. Порушення законодавства про альтернативні види палива. Збут підприємствами-виробниками, юридичними та фізичними особами альтернативних видів палива, що не відповідають стандартам, технічним умовам. Правові основи розслідування і обліку технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України. Правові засади видобутку і переробки різних видів природних паливно-енергетичних ресурсів (вугільних, нафтових, газових, ядерних, торфових, біологічних тощо). Правове регулювання видобування газу з нетрадиційних джерел: сланцевий газ, метан вугільних пластів, газогідрати, сланцева нафта. Паливно-енергетичний баланс. Нафтова, нафтопереробна, газова й вугільна промисловість. Угода про розподіл продукції. Особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства, що регулює діяльність з видобутку і переробки різних видів природних паливно-енергетичних ресурсів. Посилення вимог до виконання суб'єктами енергетичної галузі зобов'язань стосовно зменшення забруднення навколишнього середовища і забезпечення реалізації вимог у сфері техногенної безпеки і підвищення відповідальності підприємств галузі за порушення цих

вимог. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства, що регулює діяльність у нафтогазовій сфері. Ядерна енергетика: поняття, загальна характеристика. Міжнародне співробітництво в сфері використання ядерної енергії. Відповідальність за порушення законодавства у сфері ядерної енергії. Захист людини від негативного впливу іонізуючого випромінювання. Відповідальність персоналу та посадових осіб підприємств, установ і організацій, які здійснюють діяльність у сфері використання ядерної енергії, та громадян за порушення законодавства у сфері використання ядерної енергії. Відповідальність підприємств, установ та організацій, які здійснюють діяльність у сфері використання ядерної енергії, за порушення законодавства у сфері використання ядерної енергії. Відшкодування ядерної шкоди. Відповідальність оператора ядерної установки за ядерну шкоду. Межі цивільної відповідальності за ядерну шкоду. Порядок відшкодування ядерної шкоди. Фінансове забезпечення цивільної відповідальності за ядерну шкоду. Відповідальність за безпеку перевезень радіоактивних матеріалів. Гідроенергетика: сучасний стан та перспективи розвитку. Здійснення оцінки рівня безпеки експлуатації об'єктів гідроенергетики на основі моніторингу відповідних показників. Відповідальність за незаконну забудову контрольованої зони ГЕС. Ліквідації незаконно зведених об'єктів, втручання в роботу конструктивних елементів гідротехнічних споруд. Альтернативні джерела енергії. Відновлювальна енергетика. Співпраця України та Європейського енергетичного співтовариства. Зелені тарифи.

Тема 9. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в агропромисловому комплексі.

Загальні положення законодавства та права в АПК. Особливості правового регулювання використання природних ресурсів в сфері АПК. Екологічні правовідносини в АПК: поняття, система, підстави їх виникнення, зміни і припинення (особливості правового регулювання). Юридична відповідальність за екологічні правопорушення в аграрному секторі економіки: поняття, об'єктно-суб'єктний склад, види. Підстави притягнення до юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в агропромисловому секторі. Класифікація екологічних правопорушень в сфері АПК. Порушення норм природоресурсного законодавства України в сфері АПК. Нераціональне використання природних

ресурсів (наприклад, нераціональне використання сільськогосподарських земель та ін.). Обґрунтування і забезпечення досягнення раціонального землекористування. Порушення вимог природоохоронного законодавства України в сфері АПК. Особливо цінні землі України. Захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб. Забруднення окремих природних ресурсів (лісів, вод, надр, земель). Псування, пошкодження, знищення природних ресурсів (псування сільськогосподарських та інших земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами; знищення диких тварин, під час сільськогосподарської діяльності; пошкодження лісів стічними водами, хімічними речовинами, тощо.). Попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів. Виснаження природних ресурсів. Охорона навколишнього природного середовища при застосуванні засобів захисту рослин, мінеральних добрив, нафти і нафтопродуктів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів. Охорона навколишнього природного середовища від неконтрольованого та шкідливого біологічного впливу. Консервація деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь. Захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів. Нормування в галузі охорони земель та відтворення родючості ґрунтів: порушення встановлених приписів. Аграрні стандарти ЄС. Імплементация технічних регламентів ЄС в АПК. Правова охорону ґрунтів. Рекультивация порушених земель. Агропродовольча сфера як об'єкт національної безпеки. Правові основи екологічної безпеки в сфері АПК. Безпечність харчових продуктів. Захист людини від впливу радіонуклідів, що містяться в продуктах харчування, продовольчій сировині та питній воді. Органічне землеробство. Біодобрива та біопестициди. Екологізація аграрного сектору економіки: тенденції та перспективи розвитку. Правові засади екологічного страхування в АПК. Гарантування екологічної безпеки в АПК. Вимоги ЄС щодо якості харчових продуктів. Особливості правового регулювання притягнення до кримінальної

відповідальності осіб, зайнятих у аграрному секторі економіки. Порушення правил екологічної безпеки. Забруднення або псування земель. Порушення законодавства про захист рослин. Безгосподарне використання земель. Порушення правил, установлених для боротьби зі шкідниками і хворобами рослин, та інших вимог законодавства про захист рослин, що спричинило забруднення навколишнього природного середовища. Порушення правил охорони надр. Порушення правил охорони вод. Знищення або пошкодження лісових масивів. Порушення законодавства про захист рослин. Порушення ветеринарних правил тощо. Особливості правового регулювання притягнення до адміністративної відповідальності осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель. Порушення законодавства про захист рослин. Потрава посівів, зіпсуття або знищення зібраного врожаю сільськогосподарських культур, що знаходиться у полі, пошкодження насаджень колективних сільськогосподарських підприємств, інших державних і громадських чи фермерських господарств: еколого-правовий аспект. Порушення правил щодо боротьби з карантинними шкідниками й хворобами рослин та бур'янами: питання еколого-правового характеру. Особливості правового регулювання притягнення до цивільно-правової відповідальності осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Підстави та порядок відшкодування завданих збитків власникам землі та землекористувачам. Методика визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу (2007 р.). Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства (1997 р., 2007 р., зміни 2021 р.). Методика розрахунків розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів (2009 р.). Невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань в сфері АПК. Особливості правового регулювання притягнення до дисциплінарної відповідальності осіб, зайнятих у сільськогосподарському виробництві. Трудове

правопорушення в екологічній сфері АПК. Матеріальна відповідальність працівників сільськогосподарських підприємств.

Тема 10. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері містобудівної діяльності.

Правові засади забезпечення екологічної безпеки при розміщенні і розвитку населених пунктів. Екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів. Запобігання аваріям і ліквідація їх шкідливих екологічних наслідків. Екологічні вимоги при розміщенні і розвитку населених пунктів. Генеральні плани розвитку і розміщення населених пунктів. Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері містобудівної діяльності. Особливості юридичної відповідальності за порушення встановлених режимів використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки у приміських та зелених зонах. Вимоги ЄС щодо забезпечення екологічної безпеки у сфері містобудівної діяльності. Стокгольмська Декларація з навколишнього середовища (1972 р.). Всесвітня хартія природи (1982 р.). Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище (ОВНС) у транскордонному контексті (1991 р.). Протокол стратегічної екологічної оцінки до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (2003 р.). Порядок денний на XXI сторіччя (1992 р.). Порушення вимог екологічної безпеки у плануванні та забудові міст. Оцінка впливу на довкілля. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог законодавства про оцінку впливу на довкілля, у тому числі поданні завідомо неправдивого звіту з оцінки впливу на довкілля чи висновку з оцінки впливу на довкілля. Юридична відповідальність за неврахування у встановленому порядку результатів оцінки впливу на довкілля та невиконання екологічних умов, визначених у висновку з оцінки впливу на довкілля. Екологічна безпека транспортних та інших пересувних засобів і установок. Особливості юридичної відповідальності підприємств, установ, організацій, що здійснюють проектування, виробництво, експлуатацію та обслуговування автомобілів, літаків, суден, інших пересувних засобів, установок та виробництво і постачання пального за порушення еколого-правових норм. Порушення екологічних вимог при проектуванні, розміщенні, будівництві,

реконструкції, введенні в дію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів: особливості юридичної відповідальності. Громадський контроль в сфері містобудівній діяльності.

Тема 11. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в у сфері військової та оборонної діяльності.

Вимоги екологічної безпеки щодо військових, оборонних об'єктів та військової діяльності. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки, встановлені для розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації об'єктів щодо обмеження негативного впливу на навколишнє природне середовище хімічних, фізичних і біологічних факторів на військових та оборонних об'єктах, а також об'єктах органів Національної поліції та державної безпеки. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог земельного законодавства щодо розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України (земель оборони). Порушення порядку використання земель оборони. Особливості відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, встановлюються законом.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви атестацій і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Атестація 1. Загальні положення щодо юридичної відповідальності за екологічні правопорушення												
Тема 1. Поняття та особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства	9	2	2			5						
Тема 2. Поняття екологічного правопорушення.	14	2	2			10						
Тема 3: Адміністративна відповідальність за порушення екологічного законодавства	9	2	2			5						
Тема 4: Поняття та особливості цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства	14	2	2			10						
Тема 5: Кримінальна відповідальність за порушення екологічного законодавства.	9	2	2			5						
Тема 6: Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за екологічні правопорушення	9	2	2			5						
Разом за атестацію 1	64	12	12			40						
Атестація 2. Особлива частина												
Тема 7. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері господарської діяльності при	14	2	2			10						

поводжені з відходами.												
Тема 8. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в енергетичному секторі економіки	14	2	2			10						
Тема 9. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в агропромисловому комплексі.	9	2	2			5						
Тема 10. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері містобудівної діяльності.	9	2	2			5						
Тема 11. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в у сфері військової та оборонної діяльності.	10	2	2			6						
Разом за атестацією 2	56	10	10			36						
Усього годин	120	22	22			76						

5.

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна	Заочна
1	Поняття та особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства	2	
2	Поняття екологічного правопорушення.	2	
3	Адміністративна відповідальність за порушення екологічного законодавства	2	
4	Поняття та особливості цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства	2	
5	Кримінальна відповідальність за порушення екологічного законодавства.	2	
6	Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за екологічні правопорушення	2	
7	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері господарської діяльності при поводженні з відходами.	2	
8	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в енергетичному секторі економіки	2	
9	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в агропромисловому комплексі.	2	
10	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері містобудівної діяльності.	2	
11	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в у сфері військової та оборонної діяльності.	2	
	Разом	22	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна	Заочна
1	Поняття та особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства	2	
2	Поняття екологічного правопорушення.	2	
3	Адміністративна відповідальність за порушення екологічного законодавства	2	
4	Поняття та особливості цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства	2	
5	Кримінальна відповідальність за порушення екологічного законодавства.	2	
6	Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за екологічні правопорушення	2	
7	Особливості юридичної відповідальності за екологічні	2	

	правопорушення в сфері господарської діяльності при поведженні з відходами.		
8	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в енергетичному секторі економіки	2	
9	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в агропромисловому комплексі.	2	
10	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері містобудівної діяльності.	2	
11	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в у сфері військової та оборонної діяльності.	2	
	Разом	22	

7. Теми самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		Денна	Заочна
1	Поняття та особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства	5	
2	Поняття екологічного правопорушення.	10	
3	Адміністративна відповідальність за порушення екологічного законодавства	5	
4	Поняття та особливості цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства	10	
5	Кримінальна відповідальність за порушення екологічного законодавства.	5	
6	Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за екологічні правопорушення	5	
7	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері господарської діяльності при поведженні з відходами.	10	
8	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в енергетичному секторі економіки	10	
9	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в агропромисловому комплексі.	5	
10	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері містобудівної діяльності.	5	
11	Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в у сфері військової та оборонної діяльності.	6	
	Разом	76	

8. Основні види самостійної роботи здобувача

№	Вид самостійної роботи	Години	Терміни виконання	Форма та метод контролю
1	Підготовка до лекційних та практичних занять	30	щотижнево	Усне та письмове опитування, тестовий контроль, обговорення проблемних питань, вирішення ситуаційних задач
2	Підготовка самостійних питань з тематики дисципліни	20	щотижнево	Усне та письмове опитування, обговорення проблемних питань
3	Індивідуальні творчі завдання	16	1 раз	Захист індивідуального завдання, обговорення, виступ з презентацією
4	Підготовка до контрольних робіт та тестування	10	2 рази	Усне та письмове опитування, тестування у системі СОКРАТ, Moodle
Разом		76		

Самостійна робота студента організовується шляхом видачі індивідуального переліку питань і практичних завдань з кожної теми, які не виносяться на аудиторне опрацювання та виконання індивідуального творчого завдання (гугл-презентації).

Самостійна робота здобувача є одним із способів активного, цілеспрямованого набуття нових для нього знань та умінь. Вона є основою його підготовки як фахівця, забезпечує набуття ним прийомів пізнавальної діяльності, інтерес до творчої роботи, здатність вирішувати наукові та практичні завдання.

Виконання здобувачем самостійної роботи передбачає, за необхідності, отримання консультацій або допомоги відповідного фахівця. Навчальний матеріал навчальної дисципліни, передбачений робочою програмою навчальної дисципліни для засвоєння здобувачем у процесі самостійної роботи, виносить на поточний і підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних занять. Організація самостійної роботи здобувачів передбачає: планування обсягу, змісту, завдань, форм і методів контролю самостійної роботи, розробку навчально-методичного забезпечення; виконання здобувачем запланованої самостійної роботи; контроль та оцінювання

результатів, їх систематизацію, оцінювання ефективності виконання здобувачем самостійної роботи.

Індивідуальні завдання здобувач виконує самостійно під керівництвом викладача згідно з індивідуальним навчальним планом.

У випадку реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача заняття можуть проводитись за індивідуальним графіком.

Під час роботи над індивідуальними завданнями, розв'язуванням задач не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними.

9. Рекомендована тематика індивідуальних завдань

1. Правові засади юридичної відповідальності в системі державної екологічної політики в контексті євроінтеграційних процесів.
2. Відповідальність як один із ключових принципів Європейської конвенції про захист прав людини й основних свобод.
3. Правовий механізм забезпечення юридичної відповідальності в галузі екології.
4. Завдання та функції держави у відносинах юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
5. Громадськість та її повноваження з попередження та виявлення екологічних правопорушень.
6. Імплементация міжнародно-правових принципів позитивної юридичної відповідальності в національну юридичну доктрину.
7. Місце юридичної відповідальності за екологічні правопорушення у системі юридичної відповідальності.
8. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог дозвільної системи в сфері поводження з відходами.
9. Судова практика захисту прав людини у сфері екологічного законодавства.
10. Кризові явища в енергетичному секторі, їх причини, наслідки та відповідальність.
11. Особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства, що регулює діяльність у нафтогазовій сфері.

12. Відповідальність підприємств, установ та організацій, які здійснюють діяльність у сфері використання ядерної енергії за екологічні правопорушення.
13. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення в аграрному секторі економіки.
14. Порухення норм природоресурсного законодавства України в сфері АПК.
15. Правові засади забезпечення екологічної безпеки при розміщенні і розвитку населених пунктів.
16. Особливості юридичної відповідальності за порушення вимог земельного законодавства щодо розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України.

10. Теми завдань для групового проєктування (виконання гугл-презентації)

1. Поняття та особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства.
2. Поняття екологічного правопорушення.
3. Адміністративна відповідальність за порушення екологічного законодавства.
4. Поняття та особливості цивільно-правової відповідальності за порушення екологічного законодавства.
5. Кримінальна відповідальність за порушення екологічного законодавства.
6. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність за екологічні правопорушення.
7. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері господарської діяльності при поводженні з відходами.
8. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в енергетичному секторі економіки.
9. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в агропромисловому комплексі.

10. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в сфері містобудівної діяльності.

11. Особливості юридичної відповідальності за екологічні правопорушення в у сфері військової та оборонної діяльності.

11. Методи навчання

- Лекція
- Творчі, проблемно-пошукові, інтерактивні, особистісно-зорієнтовані:
- Проблемні
- Проєктні
- Інформаційно-комунікаційні технології (ІТ- методи)
- Випереджувальна самостійна робота («Перевернутий клас»)
- Мобільне навчання
- Контекстне навчання
- Робота в малих групах
- Інтегроване навчання

1. Форми поточного та підсумкового контролю

- колоквіум
- тестування
- презентації
- дослідницькі проєкти
- самоконтроль
- взаємоперевірка
- заліки
- самопрезентації
- перевірка аудиторних та домашніх завдань
- рейтингова оцінка знань
- індивідуальна відповідь

13. Критерії оцінювання результатів навчання

	Вид навчальної діяльності	Бали
Атестація 1		
1	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	5
2	Участь у роботі на практичних заняттях	15
3	Виконання самостійної роботи	10
	Всього за атестацію 1	30
Атестація 2		
6	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	5
7	Участь у роботі на практичних заняттях	15
8	Виконання самостійної роботи	10
	Всього за атестацію 2	30
	Індивідуальні та групові творчі завдання (виконання презентації за заданою проблемною тематикою, виконання макетів, виступ на наукових конференціях)	10
	Підсумкове тестування (залік)	30
	Разом	100

ШКАЛА ОЦІНКИ ЗНАТЬ СТУДЕНТА

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за 100- бальною шкалою
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок	75 – 81
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	66 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60 – 65
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс	0 – 34

У кінці семестру, здобувач вищої освіти може набрати до 60 % підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру, до 10 % за показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та студентської активності у відповідності до положення “Про порядок оцінювання знань

здобувачів вищої освіти у Вінницькому національному аграрному університеті” і до 30% підсумкової оцінки – на заліку.

Якщо здобувач упродовж семестру за підсумками контрольних заходів набрав (отримав) менше половини максимальної оцінки з навчальної дисципліни (менше 35 балів), то він не допускається до заліку чи екзамену. Крім того, обов'язковим при мінімальній кількості балів за підсумками контрольних заходів є виконання індивідуальної творчої роботи (презентації).

Програма навчальної дисципліни передбачає врахування результатів неформальної та інформальної освіти при наявності підтверджуючих документів як окремі кредити вивчення навчальних дисциплін.

14. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Панфілова Д. А. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення. Програма навчальної дисципліни для студентів першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / Д. А. Панфілова, Вінниця: ВЦ ВНАУ, 2022. 39 с.

2. Панфілова Д. А. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення. Конспект лекцій з навчальної дисципліни для студентів першого (бакалаврського) рівня денної та заочної форми навчання галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / Д. А. Панфілова, Вінниця: ВЦ ВНАУ, 2022. 150 с.

Матеріали комплексу методичного забезпечення навчальної дисципліни для полегшеного доступу до них розміщено на сайті **Вінницького національного аграрного університету** *socrates.vsau.org*

15. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Анісімова Г. В. Теоретичні засади розвитку екологічного законодавства в контексті природно-правової доктрини : монографія. Харків : Право, 2019. 672 с.

2. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природо ресурсних відносин в Україні: колективна монографія / за ред. Т.Є. Харитоновна, І. І. Каракаш.. Одеса : Видав. дім «Гельветика», 2018. 722 с.

3. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Т. 14 : Екологічне право / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова), А. П. Гетьман (заст. голови) та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 776 с.

4. Екологічне право : підручник / [А. П. Гетьман, Г. В. Анісімова, А. К. Соколова та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.

5. Панфілова Д. А. Екологічне законодавство в контексті міжнародно-правових зобов'язань України: проблеми реформування : дис канд. юрид. наук. Харків: 2017, 241 с.

Допоміжна

1. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: компендіум; за заг. ред. О.В. Сердюка, І.В. Яковюка. Харків : Право, 2017. 374 с.

2. Реалізація права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні : моногр. / Л.Б. Васильчук, Ю.М. Бисага. Ужгород, 2019. 208 с.

3. Гетьман А. П. Доктрина екологічного права та законодавства України : монографія. Харків : ТОВ «Оберіг», 2019. 336 с.

4. Федчишин Д. Реалізація та захист земельних прав в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Д. В. Федчишин. Запоріжжя: ВД «Гельветика», 2020. 418 с.

5. Курман Т. В. Правові засади використання біотехнологій в умовах сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 7. С. 97–102.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р., № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

3. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>

4. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. (у ред. від 08.02.2006 р. № 3404). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>

5. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80>

6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12. 1984 р. № 8073-Х. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 4356-IV URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
10. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
11. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
12. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02. 2018 р. № 2818-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2697-VIII>
13. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р., № 2939-VI URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
14. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 р. № 1862-IV URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15>
15. Про охорону земель: Закон України 19.06.2003 р. № 962-IV. Відомості URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
16. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
17. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17>
18. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
19. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07. 2004 № 1952-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>
20. Про питну воду та питне водопостачання: Закон України від 10.01.2002 р. № 2918-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2918-14>
21. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-14>

22. Про нафту і газ: Закон України від 12. 07.2001 р. № 2665-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2665-14>
23. Гірничий закон України від 06.10.1999 р. № 1127-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14>
24. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999р. № 591-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/591-14>
25. Про захист рослин: Закон України від 14.10. 1998 р. № 180-XIV URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/180-14>
26. Про тваринний світ: Закон України від 13.12. 2001 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>
27. Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14>
28. Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000 р. № 1478-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>
29. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів: Закон України від 08.07.2011 р. № 3677-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3677-17>
30. Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 р. № 486-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-15>
31. Про аквакультуру: Закон України від 18.09.2012 р. № 5293-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5293-17>
32. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10. 1992 р. (у ред. від 21.06.2001 р. № 2556-III). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>
33. Про забезпечення санітарного і епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>
34. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>

35. Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1864-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>
36. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки : Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14>
37. Про природно-заповідний фонд: Закон України від 16.06. 1992 р. № 2456-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>
38. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>
39. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16.05.1995 р. № 162/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80>
40. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>
41. Про поводження з радіоактивними відходами: Закон України від 30.06.1995 р. № 255/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95-%D0%B2%D1%80>
42. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 280-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80>
43. Про основи національної безпеки: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
44. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-II. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14>
45. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
46. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13. 07. 2000 р. № 1908-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1908-14>
47. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03. 2000 р. № 1550-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>

48. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2021 р. № 907-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text>

49. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року": Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#n2>

50. Про забезпечення доступу до публічної інформації: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 11.11.2011 р. № 444. URL : <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1363-11>

51. Про затвердження методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю): Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 342. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342-2018-%D0%BF#Text>

52. Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля: наказ Мінприроди України від 18.12.2003 р. № 168. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-04>

53. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань плати за деревину лісових порід: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2006 р. № 756. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/756-2006-%D0%BF#Text>

54. Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2008 р. № 665. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-2008-%D0%BF#Text>

55. Про затвердження Такс для обчислення розміру відшкодування збитків, завданих унаслідок порушення законодавства в галузі мисливського господарства та полювання (крім видів, занесених до Червоної книги України):

Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України, Міністерства екології та природних ресурсів України від 19.06.2017 № 301/222. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0842-17#Text>

56. Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 541. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-2013-%D0%BF#Text>

57. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2011 р. № 1209. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2011-%D0%BF#Text>

58. Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної зеленим насадженням у межах міст та інших населених пунктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 1999 р. № 559. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/559-99-%D0%BF#Text>

59. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування збитків, заподіяних внаслідок забруднення із суден, кораблів та інших плаваючих засобів територіальних і внутрішніх морських вод України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 липня 1995 р. № 484. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/484-95-%D0%BF#Text>.

60. Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на стан довкілля: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.06. 2011 р. № 771. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771-2011-%D0%BF>

61. Про затвердження положення про Державний фонд охорони навколишнього природного середовища: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.05. 1998р. у ред. Постанови від 07.04.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/634-98-%D0%BF>

62. Про затвердження видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09. 1996 р. № 1147. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-%D0%BF>

63. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою “Прискорення інвестицій у сільське господарство України”: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 914. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/914-2020-%D0%BF#n8>

64. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.1992 № 459 (у ред. Постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. № 1173). URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/459-92-%D0%BF>

65. Про затвердження Методики визначення розміру плати за надані в оренду водні об’єкти: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 28.05.2013 № 236. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0986-13#n16>

66. Про затвердження Змін до Методики визначення відновної вартості зелених насаджень: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 13 серпня 2018 року № 210. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0980-18#Text>

67. Про затвердження Методики визначення належності лісових територій до пралісів, квазіпралісів і природних лісів: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18 травня 2018 року № 161. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0707-18#Text>

68. Про затвердження Методики визначення належності територій до пралісових пам’яток природи: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 18 травня 2018 року № 162. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0708-18#Text>

69. Про затвердження Методики віднесення масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного та хімічного станів масиву поверхневих вод, а також

віднесення штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод до одного з класів екологічного потенціалу штучного або істотно зміненого масиву поверхневих вод: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 14 січня 2019 року № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0127-19#Text>

70. Про затвердження Методики визначення масивів поверхневих та підземних вод: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 14 січня 2019 року № 4. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0287-19#Text>

71. Про затвердження Методики визначення розміру плати за використання на умовах оренди частини рибогосподарського водного об'єкта, рибогосподарської технологічної водойми: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 14.01.2014 № 11. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0194-14#Text>

72. Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 р. № 761. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2007-%D0%BF>

73. Про внесення змін до Методики визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 вересня 2020 р. № 800. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2020-%D0%BF#Text>

74. Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря: Наказ Міністерства енергетики та захисту довкілля України від 28 квітня 2020 року № 277. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-20#Text>

75. Про затвердження Методики прогнозування наслідків виливу (викиду) небезпечних хімічних речовин під час аварій на хімічно небезпечних об'єктах і транспорті: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29

листопада 2019 року № 1000. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0440-20#Text>

76. Про затвердження Методики спостережень щодо оцінки радіаційної та хімічної обстановки: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27 листопада 2019 року № 986. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0083-20#Text>

77. Про внесення змін до Методики формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 34. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2020-%D0%BF#Text>

78. Про затвердження порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2011 р. № 615. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2011-%D0%BF>

79. Про затвердження Методики попередньої оцінки ризиків затоплення: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 17.01.2018 № 30. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0153-18#Text>

80. Про затвердження Методики розроблення карт загроз і ризиків затоплення: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.02.2018 № 153. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0350-18#Text>

81. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 № 79 (у редакції наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 27 грудня 2018 року № 373). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>

82. Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 серпня 1992 р. № 459: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 321 (в ред. Постанови від 16.12.2015 р. № 1173). URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/321-2002-%D0%BF>

83. Про затвердження Положення про Зелену книгу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08. 2002 р.

Наукові статті та публікації

1. Andrey Pravdiuk, Larysa Gerasymenko, Olena Tykhoneva. Overcoming Cybercrime in Ukraine (Cyberterrorism). *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. Vol.21 № 6 P. 181-186.

2. Anisimova H. V. Public environmental interests: theoretical and legal research. *Environmental Policy and Law*. 2019. Vol. 49. No. 4–5. Pp. 292–299. URL: <https://content.iospress.com/journals/environmental-policy-and-law/49/4-5?start=10>
DOI: 10.3233/EPL-190176.

3. Анісімова Г. В., Донець О. В. Екосистемний підхід до відновлення (відтворення) природних ресурсів та комплексів як основа сучасного концепту формування національної екологічної політики. *Екологічне право*. 2020. № 2. С. 7-13.

4. Панфілова Д. А. Рейдерство у аграрному бізнесі України: організаційно-правовий механізм протидії. 2020 р. URL: https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/13096/1/Tezy_05_06_20_18.pdf

5. Правдюк А.Л. Конституційно-правові засади інформаційної безпеки України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 9. С.169 -178.

6. Правдюк А.Л. Особливості законодавчого забезпечення економічної безпеки України. *Інформація і право*. 2021. № 2 (37). С. 170-182.

7. Правдюк А.Л. Правовий режим земель сільськогосподарського призначення в умовах відкриття ринку землі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 6. С. 103-105.

8. Правдюк А.Л., Правдюк М.В. Економічні та обліково – законодавчі аспекти інвестиційно – інноваційної діяльності аграрного сектору. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 2. С. 90-105.

9. Правдюк А.Л., Прутська Т.Ю. Правдюк М.В. Інформаційне забезпечення управління підприємницькою діяльністю на засадах інституціоналізму монографія.: Київ, «Центр учбової літератури». 2019. С.360.

Інформаційні ресурси

1. Курс лекцій з дисципліни (внутрішній сайт ВНАУ)
2. Тестові завдання (внутрішній сайт ВНАУ)
3. Методичні розробки (внутрішній сайт ВНАУ)
4. Верховна Рада України.URL: [www. http ://zakon rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
5. Верховний Суд.URL: www.scourt.gov.ua
6. Кабінет Міністрів України URL: www.kmu.gov.ua
7. Конституційний Суд України URL :www.ccu.gov.ua
8. Офіційне представництво Президента України URL: www.president.gov.ua.